

Grensoverschrijdend gedrag

Sociale veiligheid
binnen Lang Verblijf

Woonzorg en dagbesteding

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Wat is grensoverschrijdend gedrag?	4
	2.1 Verschillende vormen	5
	2.2 Verschillende relatievormen	6
3.	Visie van SEIN	7
4.	Uw rol als verwant en/of vertegenwoordiger	8
5.	Signaleren en melden	9
	5.1 Melden: wanneer?	10
	5.2 Melden: hoe?	10
	5.3 Melden: bij wie?	10
	5.4 Privacy	10
	5.5 Het belang van de cliënt staat centraal	11
	5.6 Melden door medewerkers: wat doen zij?	11
	5.7 Het meldteam	11
	5.8 Communicatie rond de melding	12
	5.9 Aangifte	12
6.	Vragen of klachten	13

1. Inleiding

Deze brochure is bedoeld om u te informeren over sociale veiligheid bij SEIN. Sociale veiligheid betekent dat je beschermd wordt tegen grensoverschrijdend gedrag van mensen in de omgeving. Bijvoorbeeld: agressie, diefstal, vernieling, discriminatie of aanranding. In deze brochure kunt u lezen wat SEIN eraan doet om de sociale veiligheid te waarborgen en hoe u hierbij kunt helpen.

Uit onderzoek blijkt dat kinderen en volwassenen met een verstandelijke beperking vaker dan andere mensen te maken krijgen met onveiligheid in relaties. Zij zijn afhankelijk van anderen en dat maakt hen extra kwetsbaar. Ook medecliënten kunnen voor onveiligheid zorgen. SEIN is zich bewust van de extra kwetsbaarheid van haar cliënten en wil, in samenwerking met u, de sociale veiligheid van haar cliënten zo groot mogelijk laten zijn.

2. Wat is grensoverschrijdend gedrag?

De definitie van grensoverschrijdend gedrag luidt als volgt: 'Elke vorm van handelen of gebrek aan handelen, waardoor de persoon die het ondergaat lichamelijke, psychische en/of materiële schade lijdt, dan wel vermoedelijk lijden zal'.

Er zijn verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag. In de meeste gevallen zijn de betrokken personen niet gelijk binnen de relatie. De ene persoon is bijvoorbeeld afhankelijk van de ander, is sterker dan de ander of is slimmer dan de ander. Hierdoor kan iemand meer macht uitoefenen over de kwetsbare persoon.

Dat gedrag grensoverschrijdend is, is lang niet altijd meteen duidelijk. Iemand kan in het begin juist extra aardig zijn: cadeautjes geven, complimenten maken, iemand meenemen op uitjes, etc. Pas later, als iemand de persoon vertrouwt, gebeuren dingen die over de grens van de ander gaan. In het algemeen geldt dat als de ander iets doet wat iemand niet prettig vindt, er sprake is van grensoverschrijdend gedrag.

Cliënten kunnen of durven niet altijd te vertellen wat hen is overkomen, waardoor dit lang onopgemerkt kan blijven. Er zijn wel signalen die mogelijk wijzen op onveiligheid, maar deze kunnen ook iets anders betekenen. Het bespreekbaar maken van zorgen en signalen en deze onderzoeken helpt om de veiligheid van de cliënt te verbeteren.

Ook iemand met goede bedoelingen kan iets doen wat door de ander als ongewenst wordt beleefd. Door samen te praten over zorgen of gebeurtenissen, wordt duidelijk of grenzen zijn overschreden en welke acties vervolgens nodig zijn.

2.1 Verschillende vormen

Er zijn verschillende vormen van grensoverschrijdend gedrag:

1. Verwaarlozing en onthouden van zorg

Voorbeelden zijn: te weinig tijd nemen om te helpen met eten, geen hulp bieden bij het naar de wc gaan, niet reageren op roepen, slechte hygiëne, dreigen met weggaan. Wanneer de emotionele behoeften worden genegeerd, zoals de behoefte aan aandacht, liefde en ondersteuning, spreken wij van psychische verwaarlozing.

2. Psychische grensoverschrijdingen, waaronder emotioneel misbruik

Hieronder vallen bijvoorbeeld pesten, bang maken, uitschelden, onder druk zetten of vernederen. Ook kan de dader het slachtoffer verbieden contact te hebben met bepaalde andere personen, bijvoorbeeld familie of vrienden.

3. Fysieke grensoverschrijdingen, waaronder mishandeling

Hierbij gaat het om zaken als bijvoorbeeld te hard vastpakken, ruw wegduwen, slaan, schoppen, enzovoorts.

4. Seksuele grensoverschrijdingen, waaronder seksueel misbruik

Hieronder vallen ongewenste aanrakingen, onnodige ontkleding, het (zonder toestemming) betrekken van de cliënt bij seksuele handelingen, aanranding en verkrachting.

5. Discriminatie

Bij discriminatie gaat het om ongelijke behandeling op basis van de beperking, afkomst, sekse, seksuele voorkeur en/of religie. Bijvoorbeeld geen ruimte geven aan de eigen culturele en religieuze achtergrond en daarmee verbonden gebruiken.

Er is een speciale folder voor cliënten om uit te leggen hoe we bij SEIN denken over seksualiteit. Deze folder heet 'Aanraken, knuffelen en meer...'. De folder is te vinden op www.sein.nl/woonzorg of op te vragen via de coördinator IOP.

6. Schending van rechten

Bij schending van rechten moet worden gedacht aan zeggenschap onthouden, beslissingen nemen zonder overleg met de cliënt of vertegenwoordiger, aantasting of inperking van het recht op vrijheid, privacy en zelfbeschikking. Bijvoorbeeld door post achter te houden, bezoekers weg te sturen of de cliënt verhinderen om familie te bezoeken.

7. Financiële en materiële uitbuiting

Bij deze vorm van mishandeling gaat het om het wegnemen of profiteren van bezittingen. Te denken valt aan diefstal van geld en (waardevolle) spullen, verkoop of gebruik van eigendommen, gedwongen testamentverandering of het onterecht vragen van eigen bijdragen. Ook iemand financieel korthouden kan een vorm van uitbuiting zijn.

2.2 Verschillende relatievormen

Grensoverschrijdend gedrag kan zich voordoen in diverse relaties van de cliënt met:

- medewerkers van de organisatie;
- medecliënten;
- dienstverleners die niet in dienst zijn van de organisatie, zoals leveranciers, taxichauffeurs, e.a.;
- mensen uit de familie en vriendenkring; het sociale netwerk van de cliënt;
- of derden; mensen uit de buurt, sportvereniging, etc.

3. Visie van SEIN

SEIN heeft als uitgangspunt dat sprake moet zijn van een veilige (werk)relatie tussen medewerkers en cliënten en cliënten onderling:

- Er is respect voor de wensen, behoeften, beperkingen en grenzen van een ander.
- Er wordt rekening gehouden met de levensgeschiedenis, het leven nu en de toekomst van een ander.
- Mensen met een beperking hebben dezelfde rechten en kansen op een goed bestaan als mensen zonder een beperking.
- Er is vrijheid om te leven volgens de eigen cultuur, geloofsovertuiging. De eigen seksuele voorkeur wordt gerespecteerd.
- Cliënten worden ondersteund bij het (leren) aanvoelen en aangeven van eigen grenzen en het herkennen en respecteren van grenzen van anderen.

SEIN heeft een gedragscode voor medewerkers. In de gedragscode zijn afspraken gemaakt over hoe mensen bij SEIN zich gedragen en met elkaar omgaan. De gedragscode is op te vragen bij de manager van het gebouw.

4. Uw rol als verwant en/of vertegenwoordiger

Als verwant en/of vertegenwoordiger kent u uw verwant of cliënt vaak langer dan medewerkers van SEIN. Indien u gedragsverandering ziet of u maakt zich zorgen over dingen die u hoort of ziet, neem dan altijd contact op met de coördinator IOP of de psycholoog/orthopedagoog van de cliënt.

Het individueel ondersteuningsplan wordt jaarlijks met u besproken of geëvalueerd. Tijdens de bespreking van het individueel ondersteuningsplan kunt u zaken die te maken hebben met sociale veiligheid bespreken. Bijvoorbeeld het zelfbeeld, het kunnen opkomen voor zichzelf, het kunnen respecteren van de grenzen van anderen, lichaamsbeleving, seksuele ontwikkeling en wensen op het gebied van relaties en contact. Herkent u uw verwant of cliënt in wat in het individueel ondersteuningsplan beschreven staat? Of ziet u hem of haar anders? Hebt u bepaalde wensen of bent u het ergens niet mee eens? Laat het ons weten!

Het individuele ondersteuningsplan van de cliënt bevat ook een risico-inventarisatieformulier. De coördinator IOP beschrijft hierin welke risico's een cliënt loopt, ook op het gebied van grensoverschrijdend gedrag en mogelijk misbruik.

Tijdens de bespreking van het individueel ondersteuningsplan worden afspraken gemaakt over hoe tegemoetgekomen kan worden aan de wensen van de cliënt en hoe risico's kunnen worden beperkt. Ook hier is het belangrijk dat u aangeeft hoe u er tegenaan kijkt en wat uw zorgen en ideeën zijn.

5. Signaleren en melden

Iedere medewerker die grensoverschrijdend gedrag vermoedt of erover hoort, is verplicht dit te melden. De meldingsplicht geldt ook voor anderen die grensoverschrijdend gedrag vermoeden of constateren (zoals vrijwilligers).

Verwanten en vertegenwoordigers hebben net als medewerkers een taak in het signaleren van (vermoedens van) grensoverschrijdend gedrag. Het gaat daarbij niet alleen om ernstige situaties, maar ook om 'kleinere' grensoverschrijdingen. Ernstige grensoverschrijding begint vaak klein. Als aan 'kleine' overschrijdingen iets wordt gedaan, wordt erger meestal voorkomen.

Het is een hele stap om tot melding van (vermoedens van) grensoverschrijdend gedrag over te gaan. Vragen die spelen, zijn: heb ik het wel goed gezien? Wat als ik het fout heb? Wat richt ik aan?

Juist daarom is het belangrijk dat vermoedens worden gemeld en besproken met anderen. Samen wordt dan onderzocht wat er aan de hand is.

Een melding is géén beschuldiging! Het betekent alleen: "Ik zie of hoor iets wat mij zorgen baart, kijk met mij mee". Ook als een vermoeden later ongegrond blijkt te zijn, dan nog heeft de melder juist gehandeld door te melden.

SEIN heeft een interne procedure waarin staat beschreven welke stappen genomen dienen te worden na het ontvangen van een melding van grensoverschrijdend gedrag jegens een cliënt. Deze procedure heeft tot doel 'het voorkomen en stoppen van grensoverschrijdend gedrag en misbruik'.

Daarnaast hanteert SEIN de 'meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling'. Doel is het ondersteunen van beroepskrachten in de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling.

5.1 Melden wanneer?

Wanneer sprake is van een verandering in emoties, behoeften of vaardigheden van cliënten is het altijd goed om te kijken hoe dit komt. Er kan sprake zijn van grensoverschrijdend gedrag wanneer cliënten zichzelf verwonden, opvallend seksueel gedrag vertonen, veel fysiek letsel hebben of zich bij bepaalde medewerkers of cliënten anders gedragen dan anders. Natuurlijk kan dit ook andere oorzaken hebben, maar het signaal moet serieus genomen worden. Er zijn veel signalen die op grensoverschrijdend gedrag kunnen duiden, maar het belangrijkste signaal is misschien wel: 'ik heb het gevoel dat er iets niet klopt'.

Ga bij uzelf het volgende na:

- Wanneer begon de ongerustheid? Waardoor? Wat is er gebeurd?
- Om welke signalen gaat het? Wanneer doen ze zich voor?
- Zijn er geleidelijke of plotselinge gedragsveranderingen?
- Hoe lang is dit al aan de hand?

Schrijf alles zo feitelijk mogelijk op.

5.2 Melden: hoe?

Bij een vermoeden van grensoverschrijdend gedrag is het van belang om snel te handelen. Hoor uw verwant of cliënt niet uit. Neem niet zelf contact op met de vermoedelijke pleger. Dit kan een eventueel juridisch traject verstoren.

5.3 Melden: bij wie?

- Meld het vermoeden bij de coördinator IOP, de psycholoog/orthopedagoog of de manager.
- Indien u twijfelt of u moet melden, kunt u contact opnemen met de cliëntvertrouwenspersoon via telefoonnummer: 06 - 46 37 31 47 of via e-mail: i.devreede@hetlsr.nl.

5.4 Privacy

In het algemeen geldt dat het recht op veiligheid altijd voorrang heeft op het recht op privacy. De privacy van de melder, de vermoedelijke dader en het slachtoffer wordt wel zoveel mogelijk beschermd.

5.5 Het belang van de cliënt staat centraal

Soms herkent een cliënt zelf iets niet als grensoverschrijdend. De cliënt kan ook niet willen dat een melding wordt gedaan uit schaamte, schuldgevoel of angst voor wraakacties.

De procedure zal door medewerkers toch in gang worden gezet als er een vermoeden is dat grensoverschrijdend gedrag heeft plaatsgevonden. SEIN is als instelling verantwoordelijk voor de veiligheid van de cliënt. Bovendien is het mogelijk dat de vermoedelijke pleger andere slachtoffers heeft gemaakt.

5.6 Melden door medewerkers: wat doen zij?

De taak van de medewerker(s) is het nauwkeurig opschrijven van welke situatie of signalen reden geven tot ongerustheid. Vervolgens melden zij hun vermoedens of wat zij gezien hebben aan het meldteam van SEIN. Medewerkers onderzoeken een vermoeden van grensoverschrijdend gedrag namelijk nooit zelf. Dat is het werk van het meldteam van SEIN en eventueel de politie.

Een medewerker mag een verhaal van een cliënt nooit geheimhouden. Ook niet als de cliënt (of vertegenwoordiger) dit vraagt. De medewerker is namelijk verantwoordelijk voor de veiligheid van de cliënt. Anoniem melden is daarom niet mogelijk.

5.7 Het meldteam

Het meldteam bestaat uit een leidinggevende, een psycholoog/orthopedagoog, een beleidsmedewerker en een arts. Zij zijn onafhankelijk. Dat betekent in dit geval dat zij niet betrokken zijn bij de zorg voor de cliënt.

Na een melding wordt door het meldteam gekeken wat er aan de hand is. Indien nodig vindt een onderzoek plaats. Het meldteam brengt advies uit over eventuele vervolgstappen en het wel of niet aangifte doen bij de politie.

Na een melding kan het nodig zijn meteen stappen te zetten om ervoor te zorgen dat het slachtoffer in veiligheid wordt gebracht, zoals het verhuizen van de vermoedelijke pleger.

Het meldteam dat onderzoek doet, bespreekt de onderzoeksresultaten met de psycholoog/orthopedagoog en manager. Zij zullen vervolgens met u, als verwant/vertegenwoordiger, de onderzoeksresultaten, aanbevelingen en vervolgstappen bespreken.

5.8 Communicatie rond de melding

Wanneer een melding is gedaan waarbij uw verwant of cliënt betrokken is, wordt u hiervan zo snel mogelijk op de hoogte gesteld door de manager. De manager houdt u tevens op de hoogte van het verdere verloop van de melding.

Naast de cliëntvertegenwoordiger worden alleen medewerkers die bij de directe zorg aan de cliënt betrokken zijn geïnformeerd over de melding. Zij ontvangen de noodzakelijke informatie. Er wordt van de betrokken medewerkers gevraagd niets over het incident naar buiten te brengen (zwijgplicht) totdat het onderzoek volledig is afgerond.

5.9 Aangifte

Bij een (vermoeden van een) strafbaar feit wordt door SEIN aangifte gedaan bij de politie.

U kunt als verwant en/of vertegenwoordiger ook zelf aangifte doen bij de politie. Dit kan onafhankelijk van eventueel onderzoek dat wordt gedaan binnen SEIN. Ook SEIN kan als instelling in het belang van de cliënt aangifte doen bij de politie. SEIN vindt het belangrijk open met u in gesprek te gaan over het doen van aangifte. Op deze manier is iedereen op de hoogte van alle informatie en kan de cliënt het beste worden ondersteund.

6. Vragen of klachten

SEIN doet haar best om goede zorg te leveren. Toch kan het gebeuren dat u ontevreden bent over de zorg die u of uw naaste krijgt van de behandelaar, begeleiding of van SEIN als instelling. Wij horen graag wat uw onvrede is. Zo kunnen we de zorg voor u en andere cliënten verder verbeteren.

U kunt verschillende dingen doen als u een klacht heeft over SEIN. U kunt hierover praten met een medewerker van SEIN. Een gesprek met een medewerker is meestal de snelste manier om tot een oplossing te komen. Ook kunt u het bespreken met de manager wonen, de bewonerscommissie van de locatie of de cliëntenraad.

U kunt ook contact opnemen met de cliëntvertrouwenspersoon van SEIN. Zij luistert naar u en kan helpen bij het bedenken van een oplossing. De cliëntvertrouwenspersoon is niet in dienst bij SEIN maar bij het LSR (landelijk steunpunt medezeggenschap). Wat u met haar bespreekt is vertrouwelijk.

De cliëntvertrouwenspersoon is bereikbaar via:

- Telefoon: 06 - 46 37 31 47
U kunt een sms bericht sturen of via de voicemail een bericht inspreken.
- E-mail: i.devreede@hetlsr.nl

Alle informatie over de klachtenregeling is beschikbaar via de website van SEIN: www.sein.nl/ontevreden.

Vragen over de inhoud van deze brochure kunt u stellen aan de psycholoog/orthopedagoog.

SEIN

Telefoonnr : 023 – 558 8000

Fax : 023 – 558 8009

email : info@sein.nl

internet: www.sein.nl/woonzorg

Productie: afdeling Communicatie. Vormgeving: Liscom. Fotografie: archief SEIN. Drukwerk: Paswerk. Versie: 2.

NIAZ®
Nederlands Instituut voor
Accreditatie in de Zorg